

W jaki sposób należy wykonywać przeglądy lekowe krok po kroku

W świetle ustawy o zawodzie farmaceuty opieka farmaceutyczna jest świadczeniem zdrowotnym, udzielanym przez farmaceutę, który współpracując zarówno z pacjentem, jak i lekarzem, a także przedstawicielami innych zawodów medycznych, czuwa nad prawidłowością farmakoterapii pacjenta. To „czuwanie” – przywoływane przez ustawę o zawodzie farmaceuty – rozumiane powinno być jako szczególny proces obserwacji i oceny indywidualnej farmakoterapii w kontekście obiektywnego stanu klinicznego oraz subiektywnej oceny występowania i nasilenia dolegliwości.

MARZENA PYTLARZ-PIETRASZKO, radca prawny specjalizujący się w Prawie Farmaceutycznym

Opieka farmaceutyczna – porady dla aptek na www.prawowaptece.pl

Jak farmaceuta może opiekować się pacjentem?

Zgodnie z ustawą o zawodzie farmaceuty **opieka farmaceutyczna** jest działaniem polegającym na dokumentowanym procesie, w którym farmaceuta,

współpracując z pacjentem oraz lekarzem, a w razie potrzeby z przedstawicielami innych zawodów medycznych, **czuwa nad prawidłowym przebiegiem farmakoterapii** w celu uzyskania określonych jej efektów poprawiających jakość życia pacjenta.

OPIEKA FARMACEUTYCZNA	
CZYNOŚCI	OPIS
prorowadzenie konsultacji farmaceutycznych	w celu zapewnienia bezpieczeństwa pacjenta w związku ze stosowaniem produktów leczniczych, wyrobów medycznych lub środków spożywczych specjalnego przeznaczenia żywieniowego
wykonywanie przeglądów lekowych wraz z oceną farmakoterapii, z uwzględnieniem problemów lekowych pacjenta	w celu wykrywania i rozwiązywania problemów lekowych oraz zapewnienia bezpieczeństwa w procesie farmakoterapii
opracowywanie indywidualnego planu opieki farmaceutycznej, z uwzględnieniem problemów lekowych pacjenta	w celu określenia celów terapeutycznych możliwych do osiągnięcia przez pacjenta stosującego farmakoterapię oraz wskazania sposobów rozwiązywania wykrytych problemów lekowych, ze szczególnym uwzględnieniem edukacji zdrowotnej, promocji zdrowia i zdrowego trybu życia oraz profilaktyki zdrowotnej
wykonywanie badań diagnostycznych	w celu oceny skuteczności i bezpieczeństwa stosowanej przez pacjenta farmakoterapii oraz analizy problemów lekowych występujących u pacjenta, oraz proponowania metod i badań diagnostycznych
wystawianie recept w ramach kontynuacji zlecenia lekarskiego	

Program pilotażowy przeglądu leków w Polsce

Przeglądy lekowe to jedno z pierwszych usług farmaceutycznych, wskazanych do wdrożenia w Polsce w formie pilotażu, przez powołany w 2020 roku Zespół ds. opieki farmaceutycznej.

Zgodnie z rozporządzeniem ministra zdrowia z 2 grudnia 2021 r. za prowadzenie pilotażu przeglądów lekowych odpowiada Uniwersytet Medyczny im. Karola Marcinkowskiego w Poznaniu, a podmiotem prowadzącym pilotaż jest Szpital Kliniczny im. Heliodora Święcickiego w Poznaniu. W toku naboru, który uwzględniał równomierny rozkład geograficzny placówek w kraju oraz kolejność zgłoszeń, do programu zakwalifikowanych zostało 75 aptek i 75 farmaceutów, którzy przez okres kilku najbliższych miesięcy świadczyć będą usługę wybranej grupie pacjentów z polipragmazją (wielolekowością).

W połowie stycznia 2021 roku upubliczniono wiadomość, że rozpoczyna się nabór aptek i farmaceutów do pilotażu przeglądów lekowych. **Realizatorem pilotażu** mogła być wyłącznie apteka, która spełniła wymagania:

- zgłosiła podmiotowi leczniczemu gotowość do udziału w pilotażu;
- realizuje umowę na realizację recept refundowanych zawartą z Narodowym Funduszem Zdrowia i przedstawi jej kopię podmiotowi leczniczemu;
- nie toczy się wobec niej postępowanie administracyjne w przedmiocie cofnięcia zezwolenia na jej prowadzenie;
- zatrudnia farmaceutę, który ukończył studia podyplomowe w zakresie opieki farmaceutycznej lub może się wykazać co najmniej roczną praktyką wykonywania przeglądów lekowych w innym kraju;
- wyrazi zgodę na poddanie się nadzorowi podmiotu leczniczego w zakresie realizacji pilotażu.

Dodatkowo były też **wymogi dotyczące farmaceutów**, którzy mieliby pilotaż realizować. **Wymagano od nich ukończenia studiów podyplomowych w zakresie opieki farmaceutycznej lub co najmniej rocznej praktyki wykonywania przeglądów lekowych w innym kraju**, potwierdzonej przetłumaczonym na język polski dokumentem wydanym w tym

kraju, poświadczającym kwalifikacje farmaceuty do prowadzenia takich przeglądów.

Cele wykonania przeglądu lekowego to:

- podsumowanie farmakoterapii oraz ocena sposobu jej stosowania przez pacjenta,
- identyfikacja nieefektywności w sposobie stosowania leków i wsparcie pacjenta w celu poprawy przestrzegania zaleceń terapeutycznych (np. weryfikacja i poprawa wiedzy chorego o zasadach stosowania leków),
- identyfikacja problemów lekowych definiowanych jako: potencjalnie niepoprawna farmakoterapia, działania niepożądanych i interakcję lek–lek, lek–choroba, lek–żywność, niewłaściwa dawka leku, zbędne leczenie, stan nieleczony, niska podatność pacjenta na zalecenia lekarskie,
- wypracowanie indywidualnego planu opieki farmaceutycznej wobec pacjenta poprzez wskazanie celu terapeutycznego oraz sposobu jego realizacji w odniesieniu do zidentyfikowanych problemów lekowych,
- przekazanie rekomendacji farmaceutycznych pacjentowi i lekarzowi oraz współpraca na linii farmaceuta–pacjent–lekarz mająca na celu optymalizację farmakoterapii,
- poprawa efektywności klinicznej i kosztowej terapii oraz ograniczenie zjawiska niegospodarności lekami.

Pilotaż przewiduje **3 kontakty farmaceuty z pacjentem**, których efektem ma być opracowanie dla pacjenta **indywidualnego planu opieki farmaceutycznej** oraz planu rozwiązania wszystkich wykrytych rzeczywistych lub potencjalnych problemów związanych ze stosowaniem leków. Ponadto podczas konsultacji farmaceutycznej pacjent otrzyma również informacje dotyczące profilaktyki zdrowotnej.

Pilotaż finansowany jest z budżetu państwa, a podmiotem odpowiedzialnym za jego monitorowanie i ewaluację jest Narodowy Fundusz Zdrowia.

Czym są przeglądy lekowe

Przegląd lekowy jest zdefiniowaną przez prawo usługą farmaceutyczną, której celem jest pomoc pacjentom **we właściwym stosowaniu leków i uniknięcie zatrucia lekami**. Dzięki niej pacjenci mogą ocenić całość

ocenić całość swojej farmakoterapii, a także zapytać farmaceutę o szczegóły stosowania leków. W efekcie daje to możliwość poprawienia jakości życia i zdrowia pacjentów bez konieczności konsultacji lekarskiej.

Usługa ta została stworzona przez farmaceutów, którzy w codziennej pracy z pacjentem widzą liczne problemy, które mogą zaburzyć proces leczenia. Wynikają one z **niewłaściwego stosowania leków oraz niewiedzy pacjentów** na temat zażywania różnych preparatów o podobnym działaniu.

UWAGA

Pilotaż dotyczy od 750 do 1000 pacjentów powyżej 18. r.ż. W grupie do 60. r.ż. warunkiem jest przyjmowanie na stałe przynajmniej pięciu leków przepisanych przez lekarza, w tym co najmniej dwóch z kategorii C, czyli stosowanych przy chorobach układu sercowo-naczyniowego zgodnie z klasyfikacją anatomiczno-terapeutyczno-chemiczną (ATC). W grupie powyżej 60. r.ż. liczba stale przyjmowanych leków ma wynosić przynajmniej 10 (w tym minimum dwa z kategorii C). We wszystkich przypadkach liczba leków jest rozumiana jako liczba substancji czynnych.

Pacjent musi na piśmie zgodzić się na udział w pilotażu, kontakty z farmaceutą (osobiste lub np. przez telefon) i stosowanie się do zaleceń farmaceuty oraz lekarza. Będzie musiał odpowiedzieć na pytania farmaceuty, m.in. o:

- wykształcenie,
- wzrost,
- wagę,
- palenie papierosów i picie alkoholu (i częstotliwość sięgania po te używki).

Te pytania pojawiają się w formularzu **Karta Indywidualnego Planu Opieki Farmaceutycznej (IPOF)**. Z rozporządzenia nie wynika, że farmaceuta miałby mieć dostęp do Internetowego Konta Pacjenta – co postulowała na etapie konsultacji Naczelna Rada Aptekarska. To oznacza, że większość informacji na temat przyjmowanych leków farmaceuta będzie musiał uzyskać od samego pacjenta podczas wywiadu. Rozporządzenie zakłada także współpracę farmaceuty z lekarzem prowadzącym pacjenta objętego

pilotażem, ale jej zasady nie zostały uszczegółowione na tyle, na ile oczekuje się tego w aptekarskim środowisku.

Karta Indywidualnego Planu Opieki Farmaceutycznej (IPOF) dostępna jest na stronie www.prawowaptece.pl.

Jak wygląda usługa przeglądu lekowego?

Przegląd lekowy to udokumentowany proces dedykowany pacjentom z **wielolekowością**. Jego celem jest identyfikacja i rozwiązywanie problemów lekowych pacjentów, współpraca z lekarzem i optymalizacja farmakoterapii najtrudniejszych pacjentów.

Przegląd lekowy jest trudnym świadczeniem, które powinno wspierać proces leczenia pacjenta. Jako takie wymaga ono:

- ścisłej merytorycznej współpracy z lekarzem,
- umiejętności zebrania wywiadu,
- analizy problemów lekowych,
- przygotowania Indywidualnego Planu Opieki Farmaceutycznej, w tym zaleceń dla pacjenta i rekomendacji dla lekarza.

Pierwszym etapem jest inicjująca rozmowa z farmaceutą. Pacjent dostaje do wypełnienia **ankietę oraz ustala się termin wizyty**. Na sam przegląd ankietę musi zostać już wypełniona – nie powinno się jej wypełniać w trakcie przeglądu lekowego. Farmaceuta po otrzymaniu ankiety ma czas na to, aby przeanalizować informacje dotyczące pacjenta. Ostatnim etapem jest przygotowanie wniosków na podstawie ankiety i rozmowy z pacjentem. Na końcu sporządza się **pisemny raport**.

Na jakie aspekty zwraca się uwagę w przeglądzie lekowym?

Farmaceuta sprawdza, czy pacjent odpowiednio przechowuje leki i czy preparaty nie są przeterminowane. Przypomina o potrzebie **uporządkowania leków według chronologicznych dat ważności**. Jeśli apteczka jest obszerna, warto ułożyć leki kategoriami i opisać, aby w razie potrzeby ich zażycia łatwiej